

Koin

Lääkkeiden määrääminen

Tässä osiossa opit kuinka resepti
laaditaan ja saat tärkeää tietoa
potilasohjeesta

to

Sähköinen lääkemääräys

- Lääkemääräykset on laadittu sähköisinä 1.1.2017 alkaen. Paperisena saa edelleen määrätä pro auctore -lääkemääräykset, lääkkeelliset kaasut ja potilas- tai laitokohtaiset erityislupavalmisteet, sairaala-apteekki lääkemääräykset ja eurooppalaiset lääkemääräykset.
- Häiriö- ja poikkeustilanteissa lääkemääräykset voi laatia puhelin tai perinteisellä paperireseptillä. Häiriötilanteissa huumausaineresepitejä voi määrätä huumausainelomakkeella.
- Lääkkeen määrääminen muulla tavalla kuin sähköisenä lääkemääräyksenä on aina perusteltava. Syy paperi- tai puhelinreseptin kirjoittamiseen voi olla:
 - tekninen häiriö
 - kiireellinen lääkehoito poikkeustilanteessa
 - muu syy
 - erityislupavalmiste.

Lääkkeen määrääminen

- Lääkkeen määrääminen edellyttää, että lääkäri on henkilökohtaisesti tutkinut potilaan edellisen vuoden aikana ja varmistunut määrättävän lääkityksen tarpeesta. Henkilökohtaista tutkimusta ei kuitenkaan tarvita, jos lääkäri voi varmistua potilaan lääkityksen tarpeesta potilasasiakirjojen tai muiden tietojen perusteella.
- Lääkkeen määräämisen yhteydessä lääkärin pitää ottaa huomioon potilaan muut käyttämät lääkkeet. Hän voi potilaan suullisella suostumuksella katsoa Reseptikeskuksesta potilaan muut sähköiset lääkemääräykset toimitustietoineen ja näin muodostaa paremman kokonaiskuvan potilaan lääkityksestä.
- Lääkäri ei kuitenkaan näe niitä reseptejä, joiden näkymisen potilas on kieltänyt (pl. PKV- ja huumausainelääkemääräys) ellei lääkäri itse ole määrännyt ko. lääkettä. Potilastietojärjestelmä saattaa tukea päätöksen tekoa ilmoittamalla mm. interaktioista.

Lääkkeen määräämisen perustiedot

- Potilastietojärjestelmään tulee aina merkitä seuraavat tiedot lääkkeen määräämisen yhteydessä:
 - lääkemääräyksen antopäivä
 - lääkevalmisteen kauppanimi tai lääkeaine tai – aineet
 - vahvuus ja muoto
 - määrätty määrä
 - käyttötarkoitus
 - annostusohje
 - lääkevaihtokiellossa kiellon syy
 - tieto siitä onko lääke määrätty sähköisenä vai muulla tavalla
 - tiedot lääkkeen käyttöön liittyen esim. lääkkeen käytön aloittaminen

Lääkkeen määräämisoikeuden rajoitukset ja määräämisehto

- Potilastietojärjestelmä ilmoittaa lääkkeenmäärääjälle mahdollisista lääkkeenmääräämisoikeuden rajoituksista, joko estäen lääkkeen määräämisen teknisesti tai antaen teksti-ilmoituksen rajoituksesta.
- Kun lääkäri laatii reseptiä valmisteesta, jonka määrääminen on sallittua ainoastaan tietyillä ehdoilla, lääkäri saa määräämisehdoista ilmoituksen. Jos määräämisehto ei täyty, lääkkeen määrääminen pitää lopettaa, tällöin potilaalle pitää määrätä jokin muu ko. valmisteeseen korvaava valmiste tai ohjata potilas muualle.

Potilas on vailla henkilötunnusta

- Jos potilaalla ei ole virallista henkilötunnusta, resepti määrätään potilaan nimellä ja syntymäajalla.
- Potilaalle, jolla ei ole virallista henkilötunnusta on aina tulostettava potilasohje, jotta potilas voi hakea lääkkeen apteekista.

Potilas on nimetön vauva

- Kun potilas on nimetön vauva, reseptiin suositellaan laitettavaksi lapsen etunimeksi vauvan sukupuolesta riippuen Tyttö tai Poika ja sukunimeksi äidin sukunimi. Samaa sukupuolta olevien kaksosten ja useamman vauvan kohdalla etunimeä pitää täsmentää vauvojen erottamiseksi., eli samaa sukupuolta olevat kaksoset ovat etunimiltään Tyttöä ja Tyttöb.

PKV- ja huumausainelääkemääräys

- PKV- ja huumausainelääkemääräystä laatiessa lääkärin tulee tehdä kysely muista vastaavista resepteistä Reseptikeskukseen. Lääkäri saa tiedot kaikista potilaalle määrätyistä PKV- ja huumausainelääkemääräyksistä toimitustietoineen mahdollisista reseptikielloista huolimatta.
- Huumausainelääkemääräykseen tulee aina merkitä tieto, miten potilaan henkilöllisyys on varmistettu. Henkilöllisyyden varmentamiseksi käy:
 - passi, ajokortti, henkilöllisyystodistus, henkilö tunnetaan muuten.

PKV- ja huumausainelääkemääräykset

- PKV- ja huumausainereseptit voi laatia kirjallisena tai puhelinreseptinä vain:
 - teknisissä häiriötilanteissa
 - silloin kun lääkehoidon tarve on kiireellinen eikä lääkemääräystä voi olosuhteiden poikkeuksellisuuden vuoksi tai muusta syystä laatia sähköisesti.
- Paperisissa huumausaineresepteissä käytetään erillistä huumausainereseptilomaketta ja häiriön syy merkitään lomakkeeseen annosohjeen perään.

Lääkkeen määräämisen erityistapauksia

- **Apteekissa valmistettavan lääkkeen** eli ex tempore -valmisteen resepti kannattaa tehdä rakenteisena. Myös tekstimuotoa voi käyttää.
- **Valtakunnallisen lääketietokannan ulkopuolisen valmisteen** määräämiseen voidaan käyttää sähköistä lääkemääräystä, lukuun ottamatta varsinaisia erityisluvallisia lääkevalmisteita, koska Reseptikeskus ei toistaiseksi voi rajata erityisluvallisten reseptien toimittamista apteekille.

Pakkauksena, kokonaismäärä vai tietyksi ajaksi

- Määrättäessä valmisteita pakkauksina, kokonaismääränä tai tietyksi ajaksi valmisteiden määrä merkitään asianomaisiin kohtiin eikä annostusohjeen yhteyteen.
- **Pakkaus**-vaihtoehtoa tulisi käyttää aina, kun lääke määrätään kauppanimellä.
- **Kokonaismäärä**-vaihtoehtoa käytetään,
 - kun lääke määrätään vaikuttavalla aineella
 - määrättäessä ex tempore -valmisteita
 - silloin kun joudutaan määräämään samalla kerralla kaksi erikokoista pakkausta.
- **Tietyksi ajaksi** -vaihtoehtoa saa käyttää, kun valmisteiden päivittäinen annostus vaihtelee huomattavasti eikä tarvittava lääkemäärä ole tietyksi ajaksi laskettavissa. Tämä vaihtoehto valitaan myös aina annosjakelun yhteydessä tehtävissä lääkemääräyksissä.

Rakenteinen lääkemääräys

- **Iterointi**-merkintä tulee tehdä reseptilomakkeen asianomaisiin kohtiin. Säilytettävää lääkemääräystä ei saa iteroida.
- **Uudistamiskielto** pitää tehdä reseptilomakkeen asianomaisiin kohtiin, joten Ne rep -merkintää ei enää kirjoiteta.
- **Potilaan paino** tulee ilmoittaa alle 12-vuotiaalta potilaalta.
- **Lääkkeenvaihto** jos lääkkeen määrääjä kieltää lääkevalmisteiden vaihdon, merkitään kielto lääkemääräykseen lääkevalmisteelle ja sitä koskeville ohjeille varattuun tilaan. Vaihto kielletään merkinnällä "ei lääkevaihtoa". Kiellon syytä ei merkitä lääkemääräykseen.

Rakenteinen lääkemääräys

- **Annostusohje** tulee kirjoittaa mahdollisimman täydellisesti ja potilaalle ymmärrettävässä muodossa, eli ilman lyhenteitä. Esimerkiksi D.S. merkintää ei käytetä).

Mikäli annostusohje ylittää hyväksytyssä valmisteyhteenvedossa olevan annostusohjeen, käytetään Sic-merkintää.

Annostusohjeesta tulee myös ilmetä, käytetäänkö lääkettä ainoastaan tarvittaessa.

Annostusohjeena voi perustelluissa tilanteissa käyttää myös tekstiä ”Erillisen ohjeen mukaan”, esim. Marevan –annostuksessa.

- Tartuntatautilain mukainen yleisvaarallisen taudin hoitoon määrätty lääke merkitään reseptilomakkeen asianomaiseen kohtaan

Rakenteinen lääkemääräys

- **Käyttötarkoitus** lääkkeelle on ilmoitettava aina, ellei tiedon poisjättämiseen ole perusteltua syytä. Tieto kirjoitetaan sille varattuun kenttään.
- **Erillisselvitys** kirjataan sille varattuun kohtaan Kelan ohjeistamassa muodossa, jolloin potilaan oikeus Kela-korvaukseen ei vaarannu.
- **Sairauden hoito/muu**
- **Lääkemääräyksen poikkeuksellinen voimassaolo** -kohtaan tehdään merkintä, mikäli lääkäri haluaa, että reseptin toimitusaika on normaalista poikkeava. Lääkemääräykset ovat voimassa normaalisti 2 vuotta. Poikkeuksena PKV- ja huumausainelääkemääräykset sekä potilaskohtaiset erityisluvallisten valmisteiden lääkemääräykset sekä biologiset lääkkeet, joille on saatavilla biosimilaari, ovat voimassa vain yhden vuoden.

Rakenteinen lääkemääräys

- **Viesti apteekille** -kenttään voi kirjoittaa lääkkeen toimittamiseen liittyvää tietoa. Tällaista tietoa on esimerkiksi, että lääkkeen saa toimittaa vasta tietyn päivämäärän jälkeen, tai mihin sosiaali- tai terveydenhuollon toimintayksikköön reseptin uudistamispyynnön voi lähettää.

Poikkeuksellisesti kenttään voi kirjoittaa tietoa, joka apteekin pitää välittää lääkkeen noutajalle (esim. yhteydenottopyyntö), mutta muita hoitoon liittyviä viestejä ei saa välittää.

Kenttään merkitään myös tieto liikennetapaturmasta ja siihen liittyen tieto vakuutusyhtiöstä sekä muut vastaavat erikoistilanteet.

Huomaa, että Viesti apteekille -kentän tieto ei näy potilaalle Omakanta -palvelussa.

Potilasohje

- Lääkkeen määräämisen yhteydessä lääkkeenmäärääjä tulostaa potilaalle potilasohjeen. Potilasohjetta ei kuitenkaan tarvitse antaa, jos potilas ei ole lääkkeen määrääjän vastaanotolla lääkemääräystä laadittaessa tai jos sen antaminen ei ole teknisistä syistä mahdollista.
- Potilasohje tulee tulostaa aina kun lääkemääräys kirjoitetaan potilaalle, jolla ei ole virallista henkilötunnusta tai jos potilas tarvitsee todisteen määrätystä lääkkeestä esim. sosiaalitoimea varten.
- Potilasohje myös helpottaa asiointia apteekissa, jos apteekki ei pääse reseptikeskuksen tietoihin esimerkiksi teknisen häiriön takia.
- Tarvittaessa potilasohje voidaan tulostaa potilastietojärjestelmästä vielä 12 tunnin sisällä lääkkeen määräämisestä.
- Mikäli potilaan asiointikieli sosiaali- tai terveydenhuollon toimintayksikössä on ruotsi, tulostetaan potilasohje ruotsiksi.

Yhteenveto resepteistä

- Sosiaali- tai terveydenhuollon toimintayksikössä yhteenveto tulostetaan pääsääntöisesti ainoastaan vastaanottokäynnin yhteydessä. Yhteenvedon tulostamista voi pyytää potilas itse tai potilaan kirjallisella suostumuksella potilaan puolesta asioiva. Reseptikeskuksen tietojen katselun perusteeksi kirjataan tällöin Yhteenveto.
- Sosiaali- tai terveydenhuollon tulostamassa yhteenvedossa eivät näy potilaan kieltämät lääkkeet, mutta potilas voi tulostaa yhteenvedon Omakanta -palvelusta, jossa myös kielletyt lääkemääräykset näkyvät.

Ulkomaanostoa varten annettava jäljennös

- Lääkemääräys, joka on tarkoitettu lääkkeen ostamiseksi ulkomailta, tallennetaan normaalisti Reseptikeskukseen, mutta toimituksia ei voi tehdä Suomen apteekkeissa.
- Lääkkeen hankkimista varten potilaalle tulostetaan paperinen jäljennös lääkemääräyksestä, jonka lääkäri allekirjoittaa käsin.
- Jäljennöksen voi tulostaa kuten potilasohjeenkin 12 tunnin ajan lääkemääräyksen laatimisen jälkeen. Jos potilas kadottaa jäljennöksen, pitää lääkemääräys mitätöidä ja laatia uusi.
- Toistaiseksi rinnalla säilyvää eurooppalaista lääkemääräystä voi käyttää niissä poikkeustilanteissa, joissa paperi- tai puhelinreseptin käyttö on sallittu.

Ulkomaanostoa varten annettava jäljennös

Lääkemääräys lääkkeen ostamiseksi ulkomailta sisältää seuraavat rajoitukset:

- ei voi laatia ajalle
- ei voi iteroida
- ei voi määrätä huumausaineita tai alkuperäisen lääkemääräyksen vaativia PKV-lääkkeitä (PKV-luokitus Lääketietokannassa PA tai ZA)
- ei voi määrätä seoksia
- lääkemääräystä ei voi uudistaa
- lääketietokannan mukaiset valmisteen tiedot tulevat tulosteelle suomeksi.

Matkailijalle mukaan

- Potilas voi pyytää ulkomaan matkaa varten jäljennöksen toimitetuista lääkemääräyksistä.
- **Ulkomaan matkaa varten annettava** toimitettujen lääkemääräysten yhteenveto tulostetaan vain Reseptikeskukseen tallennetuista tiedoista. Lääkkeen määrääjä tai apteekki voi allekirjoittaa jäljennöksen.
- Potilaan tulee ottaa itse selville matkakohteen tullimääräykset.

Kysymykset

1. Potilastietojärjestelmä ilmoittaa, ettei yhteyttä Reseptikeskukseen ole. Lääkäri saa tiedon myös potilastietojärjestelmän pääkäyttäjältä yhteysongelmasta, ja että tilanne on selvityksen alla. Samalla kerrotaan, ettei sähköisiä reseptejä voi juuri nyt laatia, vaan organisaation häiriötilanneohjeiden mukaisesti tulee laatia paperinen lääkemääräys. Mitä lääkärin pitäisi tehdä?
 - a. Lääkäri kirjoittaa paperireseptin ja kertoo, että lääkemääräystä ei tulla tallentamaan Reseptikeskukseen
 - b. Lääkäri kirjoittaa paperireseptin ja kertoo, että Lääkemääräys muutetaan sähköiseksi apteekissa kun häiriö on ohitse ja potilas voi nähdä lääkitystietonsa Omakanta-palvelussa.
 - c. Lääkettä ei voi määrätä, koska Reseptikeskus ei toimi.

Kysymykset

2. Potilaana on 9-vuotias lapsi, joka tarvitsee antibioottia korvatulehdukseen. Onko seuraava annostusohje oikein? 1 tabl. 2 kertaa päivässä 10 päivän ajan. Paino 31 kg.
- Oikein
 - Väärin

Kysymykset

3. Potilas pyytää jotain rauhoittavaa lääkettä, josta kertoo olleen apua jo aikaisemmin. Kun lääkäri määrää uutta PKV- tai huumausainereseptiä, mitä hänen tulee tehdä?
 - a. Lääkärin tulee tarkastaa Reseptikeskuksesta potilaan muut PKV- ja huumausaineresepit toimitustietoineen.
 - b. Lääkärin tulee katsoa potilaan riskitiedot potilastietojärjestelmästä.
 - c. Potilastietojärjestelmä ilmoittaa aina jos potilaalla on käytössä jo joku PKV- tai huumausainelääkitys, joten lääkärin ei tarvitse tehdä erillisiä toimenpiteitä.

Kysymykset

4. Vastaanotolle tulee potilas, jolla ei ole suomalaista henkilötunnusta ja joka tarvitsisi lääkettä. Kuinka lääke voidaan määrätä?
 - a. Reseptissä käytetään potilaan nimeä ja syntymäaikaa. Potilaalle tulostetaan potilasohje.
 - b. Läkettä ei voi määrätä
 - c. Lääkemääräys voidaan tehdä vain paperisena.

Vastaukset

1. b. Häiriötilanteissa noudatetaan organisaation häiriötilanneohjeita. Paperiset reseptit muutetaan sähköisiksi häiriön päätyttyä apteekissa ja potilas voi tarkastella omia lääkitystietojaan Omakanta-palvelussa.
2. b. Annostusohje tulee kirjoittaa ilman lyhenteitä ja alle 12 vuotiaan paino merkitään paino kenttään.

Vastaukset

3. a. PKV- ja huumausainelääkettä määrätessä lääkärin tulee tarkastaa Reseptikeskukseen tallennetut potilaan muut PKV- ja huumausainereseptit toimitustietoineen.
4. a. Reseptissä käytetään potilaan nimeä ja syntymäaikaa ja ainoastaan potilasohjeen perusteella apteekki voi toimittaa lääkkeen potilaalle.